

Kasvit ovat kaupungin vaatteet

**Helsingin rakennettujen viheralueiden
kasvien käytön linjaus**

Kiitokset

Kasvien käytön linjaus taustaselvityksineen ja liitteineen on ollut laaja ja opettavainen työ, jota ei olisi syntynyt ilman suurta taustavaikuttajien joukkoa.

Kiitokset seuraaville henkilöille, jotka ovat tietoisesti tai tietämättään edistäneet taustaselvityksen ja linjausten syntymistä joko keskustelujen, yhdessä työskentelyn, opintomatkojen, esitelmiensä tai kirjoitustensa välityksellä:

Pentti Alanko, Niina Alapeteri, Päivi Apajalahti, Petri Arponen, Antti Autio, Pekka Engblom, Laura Hauta-aho, Kimmo Heiskanen, Leena Hämet-Ahti, Päivi Islander, Sirikka Juhanoja, Tuomo Karhula, Eva-Lisa Karlsson, Ilpo Koivu, Kalevi Korpela, Arto Kurtto, Heikki Laaksonen, Mikko Lagerström, Tomas Lagerström, Päivi Leikas, Leena Lindén, Jussi Lähteenmäki, Stefan Mattson, Marja Mikkola, Aki Männistö, Marko Pesu, Pentti Peurasuo, Eino Pursio, Erja Rappe, Ella Rätty, Sampo Sainio, Tiina Saukkonen, Leif Schulman, Outi Temmes, Minna Terho, P.M.A. Tigerstedt, Terhi Tikkanen-Lindström, Osmo Torvinen, Jyri Uimonen, Marjatta Uosukainen, Anne Vilkki-Lanu, Henry Väre, katu- ja puisto-osaston läheteseminaariin 24.1.2008 osallistuneet, kyselyyn kasvilajien käytöstä (14.12.2007) vastanneet.

Julkaisija: Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Teksti: Satu Tegel

Valokuvat: Mikko Koivistoinen, Anu Lamminpää, Päivi Leikas, Olavi Niemi, Marli Masalin, Tomas Palmgren, Vladimir Pohtokari, Satu Tegel

Kasvipiirroksat: Ella Rätty

Taitto: Riikka Airaksinen/WSP Finland

ISBN: 978-952-223-505-3

ISSN: 1238-9579

Painosmäärä: 200 kpl

Painopaikka: Kopio Niini Oy

Kasvit ovat kaupungin vaatteet

**Helsingin rakennettujen viheralueiden
kasvien käytön linjaus**

Sisällysluettelo

Esipuhe	7
Kasvien käytön linjauksen tavoitteet ja sisältö	9
1. Tiivistelmä kasvien käytön taustaselvityksestä (Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa)	13
1.1. Kasvien merkitys kaupunkiympäristössä	14
1.2. Helsingin kaupunki ja viheralueiden kasvillisuus	14
1.3. Ulkoisten muutostekijöiden aiheuttamat haasteet kasvien käytölle	18
1.4. Katu- ja puisto-osaston strategia	20
2. Kasvillisuuden Helsinki-visio 2050	23
3. Kasvien käytön yleislinjaukset	25
3.1. Helsingin puistojen kasviperinteen ylläpitäminen ja kehittäminen	26
3.2. Kasvillisuuden arvostuksen lisääminen päätöksenteossa	28
3.3. Monimuotoisuuden ja ekologisen kestävyuden edistäminen	30
3.4. Elämyksellisyyden ja kauneuden tavoitteleminen	32
3.5. Laadukkuuteen, pitkäikäisyyteen ja ylläpidettävyyteen panostaminen	34
4. Toimenpidesuositukset kasvillisuuden Helsinki-vision ja kasvien käytön yleislinjausten toteuttamiseksi	37
4.1. Kasvisuunnitteluoppaan laatiminen ja käyttöön otto	38
4.2. Taimien hankintamenettelyn kehittäminen	38
4.3. Muut yleislinjauksia toteuttavat jatkotoimenpiteet	38
Lähteet	42
Kuvaajaluettelo	45

Esipuhe

Julkisten rakennettujen viheralueiden kasvit ovat muutakin kuin vihreää massaa, jolla jäsenellään tiloja ja luodaan tilavaikutelmia. Kasvit ovat kaupungin vaatteet, käyntikorttimme asukkaille ja vieraille. Ne ovat osa kulttuurihistoriaa ja paikkakunnan identiteettiä. Kasvit kertovat oman tarinansa eilisestä ja kuvastavat vuodenaikojen vaihtelua. Ne edistävät kauneudellaan ihmisten henkistä hyvinvointia ja elpymistä. Kasvimaailman monet värit, tuoksut ja muodot tekevät citystä elämisen arvoisen.

Kasvit ovat jatkuvasti muuttuvaa elävää materiaalia, joka menestyy vain oikeassa kasvu- paikassa, ilmastossa ja ympäristössä. Hitaasti kukoistukseensa varttuvan kasvillisuuden kehittyminen pitkäikäiseksi, kaupunkia rikastuttavaksi kokonaisuudeksi vaatii koko suunnittelu-, hankinta-, rakentamis- ja ylläpitoketjun onnistumista ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista.

Helsingin kasvien käytön linjaus on tehty vastaamaan Kasvien käytön taustaselvityksessä ("Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa") esiin nousseisiin kysymyksiin. Linjauksen tehtävänä on varmistaa, että Helsingin rakennettujen viheralueiden kasvillisuuden merkitys ja arvot säilyvät tulevaisuudessakin ympäristön, ilmaston ja olosuhteiden muuttuessa.

Linjauksen avulla turvataan kestävän, monimuotoisen, elämyksellisen ja laadukkaan kasvillisuuden istuttaminen vaatimaan helsinkiläiseen kaupunkiympäristöön, ja varmistetaan Helsingille ominaisen kaupunkikuvan syntyminen ja säilyminen.

Työn lähtökohtina ovat olleet Helsingin puistohistorian kunnioittaminen, alueellinen tasa- puolisuus, kasvillisuuden arvostuksen parantaminen sekä monimuotoisuus ja ekologinen kestävyys. Linjausta noudattamalla Helsinki voi profiloitua kaupungiksi, joka monen muun hyvän asian lisäksi tunnetaan myös kasvillisuudestaan ja puistoja arvostavasta kulttuuristaan.

Jokainen Helsingin kasvillisuuden parissa työskentelevä löytää kasvinlinjauksesta ja sitä seuraavasta, vähitellen täydentyvästä oppaasta – "kasvisuunnittelun työkalupakista" - työtään helpottavia välineitä. Linjaus ohjeineen on tarpeeksi väljä mutta kuitenkin riittävän sitova, jotta sen avulla pystytään rakentamaan kaupunkiympäristöä, joka parantaa asukkaiden elämänlaatua Helsingissä.

Kasvien käytön linjaus sitä täydentävine oppaineen on jatkoa sarjalle, jossa aiemmin ovat ilmestyneet luonnonhoidon linjaukset, kausikasvien käytön linjaukset ja kaupunkikalusteohje.

Pekka Sauri
apulaiskaupunginjohtaja

Kasvien käytön linjauksen tavoitteet ja sisältö

Tavoitteet

Kasvillisuus on rakennettujen viheralueiden näkyvin osa. Helsingin kaupunki istuttaa vuosittain n. 3 000 katu- ja puistopuuta, 65 000 lehtipensasta, 5 000 havupensasta ja 40 000 perennaa ja on Suomen suurin taimien ostaja. Huolimatta kasvillisuuden näkyvyydestä ja merkittävydestä kaupunkiympäristössä rakennusvirastolla ei ole kirjattuja kasvien käytön tavoitteita tai kasvilajeja tai -lajikkeita koskevia suosituksia tai ohjeita.

Kasvien käytön linjauksen tavoitteena on varmistaa, että rakennusvirasto pystyy kohtaamaan tiivistyvän kaupungin, ympäristön laatuvaatimusten ja muuttuvan ilmaston haasteet rakennettujen viheralueiden kasvillisuuden kannalta. Linjauksen tehtävä on myös kohottaa kasvillisuuden asemaa ja merkitystä Helsingin julkisessa kaupunkitilassa, auttaa vaalimaan Helsingin kasvien käytön rikasta perinnettä ja edelleen monipuolistuttaa sitä. Tavoitteena on myös edistää ekologisesti kestävästä kasvien käytöstä.

Sisältö

Kasvien käytön linjauksessa tarkastellaan rakennusviraston vastuulla olevien rakennettujen julkisten ulkotilojen eli puistojen, torien, aukoiden, katujen ja teiden istutettua kasvillisuutta: puita, pensaita, perennoja, kukkasipuleita ja ryhmäruusuja. Linjauksen ulkopuolelle jäävät kausikasvit ja luonnonmukaisten viheralueiden kasvit, joista on laadittu omat linjauksensa (Kausikasvit Helsingissä – linjaukset ja teettäminen (2006) ja Helsingin kaupungin luonnonhoidon linjaus (2007)). Myös nurmikoiden lajisto jää tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Helsingin kasvien käytön linjauksessa esitetään tavoiteltava kasvillisuuden Helsinki-visio vuodelle 2050 sekä rakennettujen viheralueiden kasvien käytön yleiset periaatteet. Lisäksi esitetään toimenpidesuosituksia vision ja yleislinjausten toteuttamiseksi käytännössä.

Yleiset kasvien käytön periaatteet ovat laajoja ja pysyviä peruseriaatteita, jotka ovat toistaiseksi voimassa. Ne koskevat rakennettuja julkisia ulkotiloja kaikkialla kaupungissa laadullisesti ja sisällöllisesti tasapuolisesti.

Tausta ja jatkotyöt

Linjauksen laatimista on edeltänyt laajan kasvien käytön taustaselvityksen (Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa) kokoaminen. Se laadittiin kirjallisuuden, aiempien selvitysten, haastattelujen ja työryhmätyöskentelyn avulla. Taustaselvityksen keskeinen sisältö on koottu tiivistetynä tämän linjauksen lukuun 1. Taustaselvityksessä esiin nousseet seikat ovat olleet Kasvien käytön linjauksen sitovia lähtökohtia. Kasvilinearjauksen työstämisessä tärkeänä lähtöaineistona on ollut myös katu- ja puisto-osaston sisäisen läheteseminaarin anti.

Linjauksen jatkotyöksi esitetään yksityiskohtaisemman kasvisuunnitteluoppaan ("kasvisuunnittelun työkalupakin") tekemistä ja muita jatkotoimenpiteitä, jotka ovat edellytys yleislinjauksen toteutumiselle.

Vähitellen täydentyvä kasvisuunnitteluopas on alisteinen yleislinjauksille. Oppaan ohjeet laaditaan jokapäiväisen työskentelyn tueksi ja niiden avulla yleisperiaatteita toteutetaan käytännössä. Kasvisuunnitteluoppaan sisältönä tulevat olemaan mm. kasviryhmäkohtaiset ohjeet, luettelo suositeltavaksi peruslajistoksi, kasvisuositukset eri aikakausien viheralueille ja käyttökohteisiin sekä peruslajien suositeltavat taimityypit, taimikoot ja istutustiheydet.

"Kasvisuunnitteluoppaan ohjeet laaditaan jokapäiväisen työskentelyn tueksi. Niiden avulla yleisperiaatteita toteutetaan käytännössä".

Linjauksen käyttö

Kasvien käytön linjaus tallennetaan osaksi katu- ja puisto-osaston tuote- ja palvelulinjauskokokeelmaa. Linjaus konkretisoituu vähitellen täydentyvällä kasvisuunnitteluoppaalla eli "kasvisuunnittelun työkalupakilla".

Työryhmä

Kasvien käytön linjaus on koottu katu- ja puisto-osaston kasviryhmän yhteistyönä. Ryhmän jäsenet ovat tuoneet esille omaan erityisasiantuntijuuteensa liittyviä näkökulmia ja tuottaneet linjauksiin erilaisia osia. Tekstin on kirjoittanut Satu Tegel. Kasviryhmä vastaa yhdessä kokonaisuudesta.

Kasviryhmä

Satu Tegel

Suunnitteluasiantuntija/kasvillisuus

Ritva Keko

Ylläpidon laatuvaava

Lotta Kontula

Projektinjohtaja/viheraluesuunnittelu

Jussi Luomanen

Aluesuunnittelija

Elina Nummi

Projektipäällikkö/asukasyhteistyö

Juha Raisio

Puuasiantuntija

Tuuli Ylikotila

Luontoasiantuntija

Tyypillistä perinteistä helsinkiläistä kaupunkikuvaa: koivunjalkapenkki ja vanha puistosityreeni (*Syringa x henryi*). Kuva Katajanokanpuistosta.

1

Tiivistelmä kasvien käytön taustaselvityksestä

(Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa)

Vanhat puut ovat tärkeitä erilaisten eliöiden elinympäristöjä. Niissä on pesäkoloja ja ravintoa linnuille, lepakoille ja hyönteisille ja niiden pinnalla elää epifyytteinä jäkälää, sammalta ja erilaisia sieniä. Myöhemmin lahotessaankin vanhat puut ovat monimuotoisuuden kannalta tärkeitä.

Kasvien käytön linjauksen sitovina lähtökohtina ovat olleet Kasvien käytön taustaselvityksessä (Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa, ISBN 978-952-223-504-6) esiin nousseet seikat: kasvien ja kasvillisuuden merkitys ihmisille ja kaupunkiluonnolle ja näkyvyys kaupunkiympäristössä, julkisten viheralueiden kasvillisuuden nykytila Helsingissä, katu- ja puisto-osaston toimintaan ja kasvien käyttöön vaikuttavat ulkoiset muutostekijät sekä katu- ja puisto-osaston strategia vuoteen 2012.

1.1. Kasvien merkitys kaupunkiympäristössä

Kaupunkiooloissa kasvien biologiset ja inhimilliset merkitykset ovat yhtä tärkeitä. Kasvien inhimillisestä vaikutuksista on nykyään olemassa paljon tutkimustietoa. Kasvien merkitys ihmisille on usein tiedostamatonta.

Biologisesti tarkasteltuna kasvit tuottavat ilmakehään happea ja sitovat hiilidioksidia, varjos-
tavat, sitovat ilman epäpuhtauksia, tasaavat lämpötilavaihteluja, vaimentavat tuulta, sitovat
maaperää juuristollaan, ehkäisevät kaupunkitulvia ja toimivat monenlaisten eliöiden elinympä-
ristönä ja ravintona.

Inhimillisesti tarkasteltuna kasvillisuus on tärkeä osa ympäristöä, jossa ihmiset voivat elpyä henki-
sesti ja fyysisesti. Kasvit ovat myös osa Helsingin kulttuurihistoriaa, kaupunkikuvaa, kotipaikan
tuntua ja paikallista identiteettiä. Erityisesti puut ovat näkyvä ja pitkäikäinen kaupunkikuvan
muokkaaja. Kauniilla ja mielenkiintoisilla istutuksilla voidaan lisätä Helsingin vetovoimaisuutta
ja parantaa kaupungin imagoa sekä asukkaiden että matkailijoiden kannalta.

Kaupungissa kasvillisuudella, erityisesti pitkäikäisillä puilla on monenlaisia tehtäviä ja merkityksiä. Monet niistä ovat tiedostamattomia. Kaisaniemen puisto.

1.2. Helsingin kaupunki ja viheralueiden kasvillisuus

Helsingin kaupungin organisaatiossa rakennusvirasto kantaa vastuun rakennetun ympäristön kasvillisuuden ylläpitämisestä ja edelleen kehittämisestä. Kasvillisuuden nykytilaan Helsingissä ovat vaikuttaneet mm. puutarha- ja puistokulttuurin aikakaudet ja ihanteet, Suomen historian tapahtumat, kaupungin asema Suomen pääkaupunkina, kaupungin ilmastolliset ja maantieteelliset olot sekä Helsingin kaupungissa vaikuttaneiden ihmisten päätökset ja toiminta.

Kasvillisuuden nykytila Helsingissä

Helsingin vanhoilla asuinalueilla ja kaupunkiympäristössä ovat luonteenomaisia tietyt puu- ja pensaslajit, joita voidaan pitää Helsingin tunnuslajeina. Yhdessä rakennusten ja kaupunkikalusteiden ja –varusteiden kanssa kasvit muodostavat tunnistettavan osan helsinkiläisestä kaupunkikuvasta.

Helsingin katu- ja viheralueiden istutettu kasvillisuus on omaleimaista, monipuolista ja historiallisesti kerroksellista. Jäljellä on runsas valikoima nykyään harvinaisia puu-, pensas-, perenna- ja sipulikukkalajeja. Vanha kartano- ja huvilakulttuuri näkyy vielä monin paikoin vanhoina kasvillisuusjäänteinä ja rakentamisen eri vuosikymmenet ilmenevät kaupunkisuunnittelun ja arkkitehtuurin rinnalla kasvilajistossa ja kasvien käyttötavoissa. Helsingin viheralueiden kasvillisuuden historiaa ei tähän mennessä ole koottu eikä tietämys siitä ole ohjannut kasvien käyttöä tai kulttuurikasviperinnön ylläpitämistä.

Monilajisuutta pidetään tärkeimpänä keinona varautumisessa ilmastonmuutokseen ja uusien tautien ja tuholaisten invaasioihin. Monilajisuus tuo mukanaan myös värikylläisyyttä, pitkäkestoista kukintaa ja maisemallista monimuotoisuutta. Vähäkyrönpuisto.

Helsingin kulttuurikasviperintöä uhkaavat kasvien ikääntyminen ja vahingossa häviäminen. Häviämistä tapahtuu rakentamisen, peruskorjauksen, ylläpidon, massatapahtumien tai kaivutöiden yhteydessä. Helsingin viheralueille istutettu lajivalikoima on yksipuolistumassa. Monia perinteisiä tunnuskasveja ei ole viime vuosina istutettu lainkaan, vaan tilalle ovat tulleet kaikilla Suomessa käytetyt peruskasvit.

Istutetun kasvilajiston vähälajisuus ja geneettinen yksipuolisuus ovat uhka myös tautien ja tuholaisten kannalta. Lajistollista monimuotoisuutta pidetään erityisen tärkeänä pitkäikäisillä ja kaupunkikuvaa vahvasti muokkaavilla kaupunkipuilla sekä ilmastonmuutoksen kynnyksellä kaikilla muillakin kasveilla.

”Istutetun kasvilajiston vähälajisuus ja geneettinen yksipuolisuus ovat uhka myös tautien ja tuholaisten kannalta.”

Eryityisesti suurten puiden saatavuutta helpottaa se, jos taimitarpeita pystytään ennakoimaan mahdollisimman paljon.

Taimihankinnat ja taimien saatavuuden kehittäminen

Rakennusviraston hankintapäätöksillä on merkittävä vaikutus kasvien saatavuuteen Suomessa, koska rakennusvirasto on Suomen suurin yksittäinen taimien ostaja. Toivottujen kasvien saatavuus taimistoista edellyttää kaupungin sitoutumista niiden käyttöön. Kasvien saatavuutta parantaa, jos taimien menekkiä voidaan ennustaa ja tiedottaa siitä taimituottajille.

Kasvien saatavuutta on vaikeuttanut se, ettei katu- ja puisto-osastolla ole tähän saakka ollut kasvien käytön tavoitteita tai kasvilajeja ja -lajikkeita koskevia suosituksia tai ohjeita, joihin osasto olisi sitoutunut. Koska katu- ja puisto-osasto teettää puisto- ja katualueita koskevat suunnitelmat ulkopuolisilla konsulteilla, osastolla tulee olla kasvinlajauksista yhteinen tahto, joka välitetään edelleen konsultille.

Katu- ja puisto-osasto ei ole vastuuttanut taimiasioita tai taimihankintojen kehittämistä kenenkään työtehtäviin kuuluviksi. Taimihankinnat on tehnyt tuottajayksikkö eikä kokonaisvastuuta rakennusviraston taimihankinnoista ole kantanut kukaan. Tämä on vaikeuttanut asiakkuuksien hoitamista taimistojen kanssa, taimihankinnan kehittämistä ja katu- ja puisto-osaston kasvivoitteiden mukaisten taimien saatavuuden edistämistä. Toimintatapojen puuttuessa myöskään kasvitutkimusten ja -selvitysten tuloksia ei ole hyödynnetty toiminnassa järjestelmällisesti.

Yksivuotinen, siementen avulla leviävä jättipalsami (*Impatiens glandulifera*) on yksi haitallisiksi luokitelluista vieraslajeista. Se on levinnyt myös Helsingissä kosteille ja reheville kasvupaikoille. Kaikki tulokaslajit eivät kuitenkaan leviä haitallisesti. Tietämystä eri kasvilajien haitallisuudesta tulee kartuttaa, ettei väärillä kasvivalinnoilla vaikeuteta alkuperäislajien elinmahdollisuuksia.

1.3. Ulkoisten muutostekijöiden aiheuttamat haasteet kasvien käytölle

Ulkoiset muutostekijät ovat viime aikoina aiheuttaneet sekä lähiympäristössämme että maailmanlaajuisesti kasvillisuuteen liittyviä sopeutumistarpeita. Sopeutumishaasteet ovat yhteiskunnallisia, inhimillisiä, taloudellisia, organisatorisia, ilmastollisia tai biologisia muutoksia, jotka tulee hahmottaa ja ymmärtää, jotta rakennetun ympäristön kasvillisuuteen liittyvä rakennusviraston toiminta ja periaatteet voidaan sopeuttaa jo tapahtuneisiin ja edessä oleviin muutoksiin.

Ilmastonmuutoksen välilliset vaikutukset

Tulevassa kasvien käytössä tulee ennakoida ilmastonmuutos, joka aiheuttaa ilmaston epävakautta, lumettoman ajan pitenemistä, tulvimisen lisääntymistä sekä kasvitautien ja –tuholaiden lisääntymistä ja uusien ilmaantumista. Toisaalta ilmastonmuutos voi luoda otolliset mahdollisuudet uusien kasvien kokeiluihin. Ilmastonmuutokseen tulee varautua mm. istuttamalla mahdollisimman monipuolista kasvilajistoa. Toistaiseksi ei ilmastonmuutos ole ohjannut kasvien käyttöä tai lajivalintoja rakennusvirastossa.

Vaaralliset kasvintuhoojat ovat aiheuttaneet laajoja tuhoja etenkin puistopuille mm. Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Ilmastonmuutos ja maailmankaupan vapautuminen ovat edesauttaneet kasvintuhoojien yllättävää leviämistä. Monilla puulajeilla on tavattu uusia, osittain tunnistamattomia taudinaiheuttajia ja odottamattomasti levinneitä tuholaisia. Uusien kasvitautien ja tuholaiden leviäminen myös Suomeen pakottaa valitsemaan pitkäikäisiksi tarkoitettun kaupunkipuulajiston entistä harkitummin.

Villikanien yleistymisen myötä istutetun kasvillisuuden suojaamiseen tulee kiinnittää erityisen suurta huomiota. Leninipuiston hoitajat ovat kehittäneet tehokkaan ratkaisun istutettujen taimien suojaamiseksi.

Haitalliset kasvilajit

Haitalliset vieraslajit karkaavat helposti luontoon ja ovat siten uhka luonnon monimuotoisuudelle ja alkuperäislajeille. Helsingissä alkuperäistä luontoa uhkaavat lajit ja kulttuurikasvillisuus ovat kuitenkin kaksi eri asiaa. Helsingin luonnon monimuotoisuuden perusta on kasvillisuudessa, joka koostuu sekä alkuperäisistä lajeista että tulokasveista. Puutarhahistoriamme vuosisatoina maahan on tuotu lukematon määrä uusia kasvilajeja ja lajikkeita, joista ei ole syntynyt vieraslajiongelmia. Koska mm. ilmastonmuutos muuttaa kaupunkiympäristöä jatkuvasti, haitallisten vieraslajien tilannetta tulee vastedes seurata valppaasti.

Kasvillisuuden kannalta haitalliset kaupunkieläimet

Villikanikannan viime vuosien räjähdysmäinen kasvu on jatkossa otettava huomioon kasvillisuuden suunnittelussa, rakentamiskäytöksissä ja hoidossa. Tiheän kanikannan alueilla kasvien suojaaminen on yhä välttämättömämpää. Arvokkaat kasvit tulee suojata ainakin talveksi, ongelma-alueilla koko vuodeksi. Puuntaimet on suojattava aina. Kasvillisuuden suojaamiskäytökset edellyttävät vielä tuotekehittelyä. Kanialueilla kasvilajien valintaan on lisäksi kiinnitettävä suurta huomiota.

”Ilmastonmuutokseen tulee varautua istuttamalla mahdollisimman monipuolista kasvilajistoa.”

Ylläpidon ongelmat

Ylläpidon määrärahojen vuosittainen vaihtelu on vaikeuttanut suunnitelmallista ylläpitoa ja kasvillisuuden ylläpidon pitkäjänteistä tilaamista. Määrärahojen kohdentaminen esimerkiksi kasvillisuuden hoitoon on ollut vaikeaa, kun tilaamistapa on perustunut hoitoluokkakokohtaiseen neliöhintaan. Ylläpidon tilaamisen menetelmän kehittymisen myötä tilaajalla on paremmat mahdollisuudet priorisoida mitä tehdään ja mitä jätetään tekemättä, tai kohdentaa määrärahoja johonkin osa-alueeseen.

Alueiden siisteyden ylläpitämiseen joudutaan nykyään käyttämään huomattava osa niistä määrärahoista, jotka tarvittaisiin kasvillisuuden ylläpitoon. Esimerkiksi suuri osa pensasistutuksista on nykyään yhden lajin massaistutuksia, sillä samaa lajia olevia kasvustoja voi hoitaa rationaalisesti.

Organisaatiomuutokset

Organisaatiomuutoksilla on aina seurausvaikutuksia, joiden takia vanhoja toimintatapoja joudutaan tarkistamaan. Rakennusvirastossa organisaatio on muuttunut esimerkiksi 1996 ja viimeksi 2009.

1.4. Katu- ja puisto-osaston strategia

Katu- ja puisto-osaston strategiassa (2006-2012) on linjattu osaston tehtäväksi viihtyisän, toimivan, kestävä ja turvallisen kaupunkiympäristön tuottaminen. Strategian mukaisesti hyvän kaupunkiympäristön viihtyisyys, moniarvoisuus, kulttuurihistoria ja paikallinen identiteetti ovat tavoiteltavia asioita. Niitä voidaan edistää kasvien käytön tavoitteilla ja ohjeilla.

“Tulevassa kasvien käytössä tulee ennakoida ilmastonmuutos, joka aiheuttaa ilmaston epävakautta, lumettoman ajan pitenemistä, tulvimisen lisääntymistä sekä kasvitautien ja –tuholaisten lisääntymistä ja uusien ilmaantumista.”

Hollanninjalavatauti (*Ophiostoma ulmi*, syn. *Ceratocystis ulm*) on tappanut kymmeniä tuhansia jalavia eri puolella Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa. Jalavatauti on aiheuttanut jalavien kuolemia mm. Tukholmassa. Tautia ei vielä ole tavattu Suomesta, mutta sen ennustetaan leviävän Suomeen ilmaston lämpenemisen myötä. Kuva Ruotsin Malmöstä.

*“Vuonna 2050 Helsingin kaupunki
on tunnettu viheralueidensa
monipuolisesta, näyttävästä ja
runsaasta kasvilajistosta.”*

2

Kasvillisuuden Helsinki-visio 2050

Vuonna 2050 Helsinki mielletään elämykselliseksi, kukkivaksi kaupungiksi. Kasvillisuuden painoarvo kaupunkirakenteen tärkeänä osana on ymmärretty.

Helsingin kaupunki on tunnettu viheralueidensa monipuolisesta, näyttävästä ja runsaasta kasvilajistosta, johon sisältyy myös Helsingin viheralueiden perinteistä tunnuslajistoa.

Kasvien käyttö Helsingissä ankkuroituu lännen ja idän kasvihistoriaan, on innovatiivista, monilajisuutta suosivaa ja ekologisesti ja ilmastollisesti kestävää - ei luontoa vastaan vaan yhdessä sen kanssa.

Valtakunnallisesti merkittävänä taimien käyttäjänä Helsinki on mukana kehittämässä taimistoalaa Suomessa. Istutettavat taimet ovat ilmastollisesti kestäviä, laadukkaita ja laji- ja lajikeaitoja.

3

Rakennettujen viheralueiden kasvien käytön yleislinjaukset

Tässä esitettävät kasvien käytön viisi yleislinjausta ovat laajoja ja pysyviä kasvien käytön peruseriaatteita rakennetuilla viheralueilla Helsingissä. Ne on tarkoitettu toimintaa ohjaaviksi periaatteiksi rakennetuissa julkisissa ulkotiloissa laadullisesti ja sisällöllisesti kaikkialla kaupungissa.

3.1. Helsingin puistojen kasviperinteen ylläpitäminen ja kehittäminen

Helsingin istutuksissa suosittavaa kasvivalikoimaa monipuolistetaan. Etenkin puulajivalikoimaa monipuolistetaan selvästi ja kukkivien puiden osuutta istutuksissa lisätään. Suosittava puuvarstien kasvien peruslajisto koostuu toistaiseksi n. 400 puu- ja pensaslajista. Peruslajien valikoima on tavoitteellinen: se koostuu varmoista peruslajeista, Helsingin vanhoista tunnuslajeista, pienialaisesti istutettavista ”herkkulajeista” ja Helsingistä lisäykseen otetuista lajikkeista.

Tapauskohteisesti voidaan valita myös monia muita näyttäviä, hoidollisesti vaativia kasvilajeja ja istutusratkaisuja, jotka ovat perinteisiä Helsingissä, esim. muotoon leikattuja puita ja pensaita.

Eri aikakausina rakennetuilla alueilla suositetaan harkitusti kyseisen aikakauden kasvilajistoa, erityisesti kyseisen aikakauden helsinkiläistä lajistoa. Uusilla viheralueilla tehdään hallitusti ja järjestelmällisesti uusien kasvien kokeilua kasviperinteiden ja –trendien luomiseksi sekä varautumiseksi ilmastonmuutokseen.

Helsingin kasviperinteen kartoittamiseksi kasvillisuusinventointien tekemistä peruskorjaushankkeiden yhteydessä jatketaan. Niiden ohjelmoiminen otetaan osaksi hankeohjelmien sisältöä.

“Helsingin istutuksissa suosittavaa kasvivalikoimaa monipuolistetaan. Etenkin puuvalikoimaa monipuolistetaan selvästi.”

3.2. Kasvillisuuden arvostuksen lisääminen päätöksenteossa

Tavoitteena on, että viheralueiden kasvit ja kasvillisuus ymmärretään Helsingissä yhdeksi kaupunkikuvaa muokkaavaksi imagotekijäksi sekä asukkaiden henkisen ja fyysisen terveyden edistäjäksi. Helsingin ja erityisesti kantakaupungin vetovoimaisuutta lisätään näyttävillä, monipuolisilla ja mielenkiintoisilla istutuksilla.

Osaston aluesuunnitelmissa ja hankeohjelmissa asetetaan alueellisia kasvillisuustavoitteita. Asuinalueiden ja eri kaupunginosien identiteettiä vahvistetaan kasvivalinnoilla ja istutusratkaisuilla.

Kasvisuunnittelua tarkistetaan niin, että valitut suunnitteluratkaisut mahdollistavat suotuisat ja kestävät olosuhteet kasvillisuudelle.

Helsingin kasvillisuuden erityiskohteita (mm. Haagan Alppiruusuapuisto, Meilahden arboretum, Vesalan Aarrepuisto, Leninipuisto, Roihuvuoren japanilaistyylinen puisto ja Kirsikkapuisto, Talvipuutarha) ylläpidetään suunnitelmallisesti ja niiden hoitoon ohjataan riittävästi resursseja. Uusille teemapuistoille ja muille kasvillisuuden esittely- ja erityiskohteille varataan sijoituspaikkoja.

Arvokasvillisuus huomioidaan kaivu-, sijoitus- ja tapahtumalupia myönnettäessä ja lupaehtoja laadittaessa.

Tiedotuksella ja vapaaehtoistyöllä lisätään asukkaiden kiinnostusta puistoja ja kasvillisuutta kohtaan ja autetaan asukkaita tuntemaan ylpeyttä oman kotikaupunkinsa erityispiirteistä. Esimerkiksi nimikkopuutoiminnalla herätetään asukkaiden kiintymystä ja kunnioitusta puista kohtaan. Turistioppaiden kasvillisuuteen liittyvää tietämystä parantamalla Helsingin nykyisistä ja tulevista viheralueista voi kehittyä suosittuja matkailukohteita.

”Tavoitteena on, että viheralueiden kasvit ja kasvillisuus ymmärretään Helsingissä yhdeksi kaupunkikuvaa muokkaavaksi imagotekijäksi sekä asukkaiden henkisen ja fyysisen terveyden edistäjäksi.”

3.3. Monimuotoisuuden ja ekologisen kestävyuden edistäminen

Kasvisuunnittelussa pyritään siihen, että viheralueiden istutettu kasvillisuus on monilajista, monimuotoista ja kerroksellista. Tavoitteena on kaupunkibiotoopin monipuolistaminen. Kasvilajivalikoiman köyhtymisen estäminen on yksi kasvisuunnittelun peruslähtökohdista.

Monokulttuurista aiheutuvien riskien välttämiseksi ja ilmastonmuutokseen varautumiseksi istutetaan runsaasti eri kasvilajeja. Yhden lajin massaistutuksia vältetään myös puistojen puustutuksissa, ellei yksilajisuudelle ole painavia paikallisia suunnittelullisia perusteluja. Puistojen puulajivalinnoissa pyritään noudattamaan ns. Santamourin mallia. Lajivalinnoissa huomioidaan myös hyönteisten ja eläinten tarpeet esimerkiksi varmistamalla lajivalinnoilla istutusten pitkäkestoinen kukinta ja suosimalla hedelmiä, marjoja ja siemeniä tuottavia kasveja. Hyönteisten ja muiden eliöiden tarpeita huomioidaan myös vaalimalla iäkkäitä puistopuita. Geneettisen monimuotoisuuden turvaamiseksi istutuksissa käytetään myös puhtaita lajeja siementaimina puutarhalajikkeiden rinnalla.

Haitallisesti leviäviä vieraslajeja ei istuteta etenkin luonnonalueiden, esim. lehtojen ja vesistöjen läheisyydessä. Vieraslajitilanteen kehittymistä ilmastonmuutoksen myötä seurataan valppaasti. Vaarallisten tautien ja tuholaisien isäntäkasvien käyttöä vältetään massaistutuksissa tai alueen valtalajina (esimerkkinä vuorijalava hollanninjalavataudin isäntäkasvina).

”Yhden lajin massaistutuksia vältetään myös puistojen puuistutuksissa, ellei yksilajisuudelle ole painavia paikallisia suunnittelullisia perusteluja.”

Luonnonmukaisten ja rakennettujen ympäristöjen välimaastossa, erityisesti hoitoluokissa A3 ja C.1.1. (hoidettu puistometsä) suositetaan monimuotoisia, kerroksellisia reunavyöhykkeitä. Myös uudenlaisia istutustyyppisiä suositetaan, esimerkiksi suomalaista sovellusta monikerroksisesta, monilajisesta metsäpuutarhasta eli ”woodland gardenista”. Metsäpuutarhaisuutuksissa huolehditaan lajivalinnoilla siitä, ettei niistä synny haitallisten vieraslajien leviämipaikkoja.

Istutusten perustamisessa käytetään kestävä kehityksen mukaisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat pitkäikäiset istutukset. Kasvien kasvualustoja parannetaan ylläpidon keinoin suosimalla maatuivia katteita ja eloperäisiä lannoitteita. Esimerkiksi maatumattomia muovikatteita ei käytetä.

3.4. Elämyksellisyyden ja kauneuden tavoitteleminen

Kasvien käytössä tavoitteena on runsauden periaate, elämyksellisyys ja kauneus. Kasvien valinnassa hyödynnetään kasvukunnan ominaisuuksien runsautta ja monimuotoisuutta, kuten värejä, muotoja, pintarakenteita ja kasvutapoja. Kukkivista puista, pensaista ja perennoista koostuvia istutuksia lisätään. Tavoitteena on kasvillisuuden kerroksellisuus ja koko kasvukauden jatkuva kukinta viheralueilla.

Kevät ja syksy ovat tärkeitä vuodenaikoja kasvi- valintojen kriteereinä. Kevätsipulikasvien käyttöä lisätään suunnitelmallisesti. Voimakkaan syysvärityksen saavia kasvilajeja suositaan. Myös talvikausi huomioidaan lisäämällä havukasvien ja muiden ikivihreiden kasvien käyttöä sekä jättämällä perennoja talventörröttäjiksi.

”Kukkivista puista, pensaista ja perennoista koostuvia istutuksia lisätään.”

4.5. Laadukkuuteen, pitkäikäisyyteen ja ylläpidettävyyteen panostaminen

Istutusten toteutuksissa käytetään laadukkaita ja ylläpitoa helpottavia teknisiä ratkaisuja, kuten kastelulaitteita, suoja-aitoja ja mekaanisia raja-uksia. Rakentamisvaiheessa ne aiheuttavat lisäkustannuksia, mutta maksavat itsensä takaisin helppohoitoisuutena, pitkäikäisyytenä ja korkeatasoisena kaupunkiympäristönä. Istutusten pitkä elinkaari varmistetaan mm. lajivalinnoilla, laadukkailla taimilla, istutusten kerroksellisuudella ja oikeanlaisella kasvualustalla ja maanparannuksella. Istutusten pitkäikäisyys varmistetaan myös välttämällä tietoisesti kasvien, etenkin puiden, istuttamista maanalaisten rakenteiden päälle.

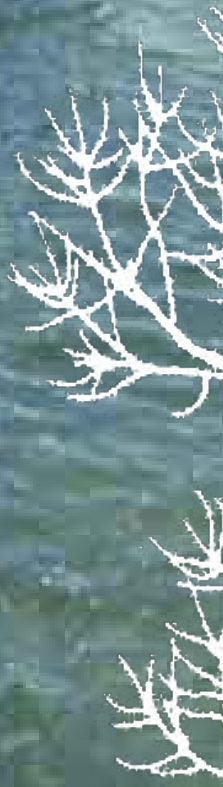
Istutuksiin valitaan tapauskohtaisesti kasvilajit, jotka kestävät vaativissa kaupunkiolosuhteissa. Kasvit eivät saa olla liian hentoja, hidaskasvuisia tai ilmastollisesti arkoja.

Taimihankinnan osaamista katu- ja puisto-osastolla vahvistetaan ja taimien hankintakanavia monipuolistetaan. Istutuksissa käytetään laadukkaita ja lajivaihtoja taimia ja lopputuotteen kannalta mahdollisimman hyviä taimityyppejä ja -kokoja.

”Istutusten pitkä elinkaari varmistetaan mm. lajivalinnoilla, laadukkailla taimilla, istutusten kerroksellisuudella ja oikeanlaisella kasvualustalla ja maanparannuksella.”

4

Toimenpidesuositukset kasvillisuuden Helsinki-vision ja kasvien käytön yleislinjausten toteuttamiseksi

4.1. Kasvisuunnitteluoppaan laatiminen ja käyttöön otto

Tuote- ja palvelulinjauskokoelmaan ryhdytään kokoamaan käytännönläheistä, jokapäiväiseen käyttöön tarkoitettua kasvisuunnitteluopasta, joka täydentyy vähitellen ja jota päivitetään jatkuvasti. Kasvisuunnitteluopas on alisteinen kasvien käytön yleislinjauksille ja kasvillisuuden Helsinki-visionille.

4.2. Taimien hankintamenettelyn kehittäminen

Rakennusviraston taimihankintojen kilpailuttaminen keskitetään katu- ja puisto-osastolla toimivalle taimikoordinaattorille. Koska kyseessä on uusi työtehtävä, muutos edellyttää rekrytointia tai työtehtävien uudelleen järjestelyä. Taimikoordinaattorin tehtäväksi kootaan taimien puitesopimusten kilpailuttamisen lisäksi toimintatavan kehittäminen tilaajan ja tuottajan vastuunjaoksi taimiasioissa, taimitarpeiden ennakointi ja niistä tiedottaminen, taimien käytön tilastointi, hankekohtaisten viljelysopimusten tekeminen, asiakkuuksien hoitaminen kotimaisiin ja ulkomalaisiin taimistoihin ja taimihankinnan kehittämien. Uusi toimintatapa mahdollistaa kasvillisuuden Helsinki-vision toteutumisen.

4.3. Muut yleislinjauksia toteuttavat jatkotoimenpiteet

Kasvien käytön yleislinjausten toteuttamiseksi tarvitaan nykyisten toimintatapojen tarkistamista. Tämä edellyttää jatkotoimenpiteinä toteutettavia erillisiä hankkeita. Kun jatkotoimenpiteet valmistuvat, niistä syntyy kasvisuunnitteluopasta täydentäviä ohjeita, jotka liitetään tuote- ja palvelulinjauskokoelmaan.

Esitettävät toimenpiteet ja muutokset toimintatavoissa on ryhmitelty kasvien käytön yleislinjausten otsikoiden alle. Toimintatavan muutokset on esitetty **lihavoituna**. Jos jatkotoimenpiteestä syntyy tuote- ja palvelulinjauskokoelmaan liitettävä kasvisuunnitteluoppaan ohje, toimenpide on esitetty *kursiivilla*. Vastuutoimisto, -ryhmä tai vastuutahoksi sopiva asiantuntija on esitetty jos se on ollut mahdollista määritellä.

Toimenpide	Syntyvä tuote	Tavoite	Aikataulu	Ohjeellinen vastuutaho(t)
Helsingin puistojen kasviperinteen ylläpitäminen ja kehittäminen				
<i>Helsingin viheralueiden tyyppilajistosta ja kasviharvinaisuuksista laaditaan kuvitettu kasvikortisto, jossa esitellään perustietojen lisäksi tyyppillisiä käyttötapoja ja -kohteita Helsingissä, nykyisiä kasvu-paikkoja sekä suosituksia taimityypeistä ja kokoluokista.</i>	oppaan ohje	Tietämyksen lisääminen Helsingin viheralueiden lajistosta.	2010	KPS
Helsingin viheralueiden kasviharvinaisuuksien jatkuvuus turvataan sopimusviljelyllä ja istuttamalla niitä huonokuntoisten tai vanhuuttanutten kuolleiden kasvien tilalle. Lisäykasvatukseen otetaan helsinkiläisiä lajeja ja lajikkeita, joita ei ole saatavissa taimistoista.	istutukset	Helsingin kasviharvinaisuuksien jatkuvuuden turvaaminen eri puolilla kaupunkia.	2011-2012 alkaen	KPO/sovittava
Suomen kasvitutkimuksen, muiden Pohjoismaiden ja ilmastollisesti Suomea vastaavien alueiden kasviuuteuksia kokeillaan järjestelmällisesti pienialaisissa koeistutuksissa. Kokeilujen tuloksista informoidaan osaston sisällä ja taimistoviljelijöille.	istutukset	Varautuminen ilmastonmuutokseen. Helsingin kasviperinteen kehittäminen.	2010 alkaen	Kasviryhmä
Helsingin viheralueiden kasviharvinaisuudet ja muut kasvillisuuden erityiskohteet viedään puu- ja pensasrekisteriin.	arvokasvien rekisteri	Rekisteri mahdollistaa kasvien suojelun ja lisää tietoisuutta kasviyksilöiden merkittäväyydestä.	2009 alkaen	KPH (tietohallinto) KPY (puurekisteri) KPS (kasvitiedot)
<i>Kasvien uusimisesta ja vaalimisesta peruskorjaushankkeiden yhteydessä laaditaan periaatteet ja tekniset ohjeet.</i>	oppaan ohje	Olevan kasvillisuuden (mm. puiden) hyvinvoinnin turvaaminen peruskorjaushankkeissa.	2011-2012	Kasviryhmä
<i>Maankaivu-, sijoitus- ja taphatimalupien toimintaohjeet tarkistetaan arvokkaat kasvillisuuskohteet huomioiden.</i>	oppaan ohje	Kasvillisuuden hyvinvoinnin varmistaminen lupaprosessissa.	2011-2012	KPP

Toimenpide	Syntyvä tuote	Tavoite	Aikataulu	Ohjeellinen vastuutaho(t)
Kasvillisuuden arvostuksen lisääminen päätöksenteossa				
Osaston hankeohjelmissa asetetaan kasvillisuudeltaan merkittävien kohteiden kasvillisuustavoitteet. Tavoitteiden asettamisessa otetaan kantaa sekä kohteen nykyisen kasvillisuuden säilyttämiseen että istutettavaan kasvillisuuteen.	hankeohjelmat	Hankeohjelman perusteella ennakoidaan tulevia taimitarpeita sekä yleisesti että hankekohtaisesti. Tarvittaessa käynnistetaan hankekohtaisia viljelysopimuksia.	2010 alkaen	KPS/aluesuunnittelijat
Keskeisissä kasvisuunnittelukohteissa hyödynnetään osaston omaa asiantuntemusta.	suunnitelmat	Suunnitellaan pienialaisia mutta poikkeuksellisen näyttäviä istutuksia.	2010 alkaen	KPI, KPS/ aluesuunnittelijat
<i>Laaditaan kasvillisuuden ylläpidon periaatteet, jossa määritellään kasviryhmäkohtaiset kasvillisuuden hoidon ja kunnossapidon painotukset ja toimenpiteiden priorisointijärjestys määrärahojen vaihtelujen varalta.</i>	oppaan ohje	Kasvillisuuteen käytettyjen investointien arvon säilyttäminen ja lisääminen sekä kasvillisuuden elinvoiman turvaaminen ja turvallisuuden lisääminen.	2010-2011	KPY/viherylläpito
Uusille kasvillisuuden teema- puistoille laaditaan kokonaisuunnitelma ja niille etsitään sijoituspaikkoja eri puolilla kaupunkia.	suunnitelma, hankeohjelmat	Kiinnostavien kasviuutuuksien ja -erikoisuuksien (esim. Helsingistä lisäykseen otetut kasvikannat) esitteleminen asukkaille.	2012	KPS/ aluesuunnittelijat
Vapaaehtoistyön kehittämistä puistoissa ja viheralueilla jatketaan ja kehitetään.	vapaaehtoistyön ohje yhdyshenkilöille ja vapaaehtoisille	Hoidon resurssioiminen ja asukkaiden sitoutumisen edistäminen, kunnioituksen herättäminen puistoja ja niiden kasvillisuutta kohtaan.	2010-2011 alkaen	KPH, KPY
Tiedotusta Helsingin viheralueiden kasvillisuudesta lisätään. Rakennusviraston nettisivujen kasvillisuus-tietoja täydennetään. Uutta tiedotusmateriaalia Helsingin puista ja muusta puistokasvillisuudesta kehitetään. Puistokävelyjä jatketaan osana rakennusviraston valistus- ja asiantuntijatoimintaa.	nettisivut, kukintatiedotteet, puistokävelyt, puistojen avajaiset, opasteet puistoissa	Yleisen asenteen puistojen kohtaan muuttumisen välittäväksi ja myönteiseksi. Vandalismin väheneminen.	2010 alkaen	KPH, KPS, KPI, tiedotusyksikkö
<i>Kehitetään yksityisten henkilöiden kustantamien nmikkopuiden istutusjärjestelmää ja lahjoitusvarojen kohdentamista.</i>	oppaan ohje	Kaupunkipuiden arvostuksen lisääminen asukkaiden keskuudessa. Yhteisöllisen välittämisen lisääminen.	2012-2013	KPH, KPY
<i>Kasvivyksilöiden korvaamiselle laaditaan korvauserusteet ja -hinnasto sekä kuvaus kasvillisuuden uusimismenettelystä.</i>	oppaan ohje	Käytetään kun urakoitsijoilta vaaditaan korvauksia kaivu- tai rakennustöiden yhteydessä vaurioituneista tai tuhoutuneista kasveista.	2011-2012	KPP

Toimenpide	Syntyvä tuote	Tavoite	Aikataulu	Ohjeellinen vastuutaho(t)
Monimuotoisuuden ja ekologisen kestävyyden edistäminen				
<i>Katu- ja puisto-osasto osallistuu aktiivisesti Helsingin ja Suomen vieraslajistrategioiden valmisteluun.</i>	oppaan ohje	Löydetään toimintaperiaatteet haitallisten vieraslajien suhteen.	2009-2010	KPY, KPS, Kasviryhmä
5.3.4. Elämyksellisyyden ja kauneuden tavoitteleminen				
<i>Sipulikasvien käytöstä laaditaan kokonaissuunnitelma ja istutusten hoito-ohje.</i>	oppaan ohje ja suunnitelma	Sipulikasvien tavoitteellisen käytön ja vaikutavuuden lisääminen.	2009-2010	KPS
<i>Kehitetään kerroksellisten kasviyhdyksuntien suunnittelumalli.</i>	oppaan ohje	Kasvillisuuden kerroksellisuuden edistäminen istutuksissa.	2011-2012	KPS, Kasviryhmä
<i>Katu- ja liikennealueiden kasvillisuuden suunnittelulle laaditaan valtakunnallisia ohjeistoja täydentävä ohje.</i>	oppaan ohje	Liikennealueiden kasvillisuuden ylläpidon helpottaminen ja pitkäikäisyyden varmistaminen.	2010	Kasviryhmä
Laadukkuuteen, pitkäikäisyyteen ja ylläpidettävyyteen panostaminen.				
Kasvillisuuden ylläpito tuoteistetaan ylläpidon tilausasiakirjoja varten.	tilausasiakirjat	Määrärahojen kohdentaminen kasvillisuuden ylläpitoon tulee mahdolliseksi.	2009-2010	KPY/viherylläpito
<i>Suosittelavista perennalajeista ja -lajikkeista laaditaan luettelo valtakunnallisen perennatutkimuksen tulosten pohjalta.</i>	oppaan ohje	Perennojen onnistunut käyttö varmistuu.	2011-2012	KPS
<i>Kanien huomioimisesta suunnittelussa laaditaan ohje.</i>	oppaan ohje	Kasvillisuuden suojeleminen kanitahoilta.	2009-2010	KPY/viherylläpito
<i>Kaupunkipuiden uusimiselle, täydentämiselle ja istutusratkaisuille laaditaan periaatteet ja tekniset ohjeet.</i>	oppaan ohje	Puiden elinkaaren pidentäminen kaupunkioissa, turvallisuuden lisääminen.	2010-2011	Kasviryhmä, KPY, KPI, KPS

Lähteet

Julkaistut lähteet

Katupuuraportti. Katupuiden uusimis- ja täydennysohjelma vuosille 1994-2003. Anon. 1994. Helsingin kaupungin rakennusvirasto/Puisto-osasto. 95 s.

Selvitys rakennusviraston taimihankintamenettelystä ja taimilogistiikasta. Anon. 2003. Helsingin kaupungin rakennusvirasto, katuosasto ja viherosasto. 35 s.

InfraRYL 2006. Infrarakentamisen yleiset laatuvaatimukset. Osa 1 Väylät ja alueet. Anon. 2006. Rakennustieto Oy. 622 s.

Helsingin uhanalaiset, viljelynarvoiset puut. Alanko, Pentti 1999. Julkaisematon moniste. Helsingin kaupungin rakennusvirasto. 21 s.

Venäjän vallan aikaisesta puutarhakasvillisuudesta. Teoksessa Hortus Fennicus – Suomen puutarhataide. Alanko, Pentti, 2009.

Perennat. Alanko, Pentti 2007. 524 s.

Kukkapuut. Alanko, Pentti & Lagerström, Mikko 2004. 243 s.

Kestäviä koristekasveja viherrakentamisen tarpeisiin. Alanko, Pentti & Tegel, Satu 1989. KESKAS-tutkimus. SITRA Sarja B, No 98. 111 s.

Kaupunginpuutarhuri Bengt Schalinin vaikutus Helsingin puistojen kehitykseen. Alapeteri, Niina, 2007. Työraportti 26.10.2007. Moniste. 12 s.

Schalinin koristepensaista kauneimmat Helsingin kaupungin puistoissa 1940-1950 –luvulla. Alapeteri, Niina 2008. Teknillinen korkeakoulu, arkkitehtiosasto, maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma. Kasvitutkielma 30.3.2008. 10 s.

Helsingin kaupunginpuutarhuri Bengt M. Schalin – suunnittelutehtävät ja kädenjälki 1946-1957. Alapeteri Niina 2008. Diplomityö, Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto. 90 s.

Stadsträd från A till Z. Bengtsson, Rune 1998. Stad och Land nr 154: 1998. 169 s.

Pihasyreenilajikkeita Helsingin kaupungin viheralueilla. Hauta-aho, Laura 2006. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2006:1/katu- ja puisto-osasto. 19 s.

Helsingin viheralueiden pihasyreenilajikkeet. Hauta-aho, Laura 2006. Puutarhatieteen Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto, soveltavan biologian laitos. 86 s.

Helsingin monimuotoinen luonto. Heikkonen, Kaarina & Böhling, Paula (toim.) 2007. Helsingin kaupunki, ympäristökeskus. 35 s.

Katusuunnittelun ja –rakentamisen ohje. Heino, Matti (toim.) 2002. Katu 2002. Suomen kuntatekniikan yhdistys, julkaisu nro 11. 281 s.

Suomen puu- ja pensaskasvio. Hämet-Ahti, Leena ym. 1992 .

Kasvisto vanhoissa suomalaisissa puutarhoissa. Hämet-Ahti, Leena 1992. Puutarha 4B/1992: 18-22.

Autonomian ajan jälkiä Suomen puistoissa ja puutarhoissa. Hämet-Ahti, Leena 1996. Suomen Ruusulehti 1996 (2): 38-46.

Maisemapuistosta reformipuistoon. Helsingin kaupunkipuistot ja puistopolitiikka 1880-luvulta 1930-luvulle. Häyrynen, Maunu 1994. Helsinki-seura. 239 s.

Puuvartisia peittokasveja. Juhanoja, Sirkka 2005. Loppuraportti tutkimushankkeesta ”Puuvartisten maanpeitekasvien menestyminen ja soveltuminen eri käyttökohteisiin” vuosilta 1998-2003”. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT). Piikkiö. 49 s.

Katuypäristön suunnitteluopas. Junttila, Ulla-Kirsti ja Koivistoinen, Mikko 2002. Suomen kuntatekniikan yhdistys ry, julkaisu 21. 71 s.

Selvitys katekankaiden käytöstä istutusalueilla. Karhula, Tuomo 2007. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2007:7/Katu- ja puisto-osasto. 60 s.

Helsingin kaupungin rakennusviraston istuttamat puisto- ja katupuut vuosina 2000-2005. Koivu, Ilpo 2007. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2007:12/katu- ja puisto-osasto. 24 s.

Helsingin kaupungin rakennusviraston istuttamat pensaat ja monivuotiset köynnökset vuosina 2000-2005. Koivu, Ilpo 2007. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2007:13/katu- ja puisto-osasto. 39 s.

Helsingin kasvit. Kukkivilta kiviltä metsän syyliin. Kurtto, Arto & Helynranta, Leena 1998. 400 s.

Helsingin hulevesien hallinta nyt ja tulevaisuuden näkökulmia. Lehtikangas, Satu 2007. 61 s. Julkaisussa: Helsingin kaupungin hulevesistrategia, 2007.

Helsingin villikanien levittäytyminen sekä villikanien aiheuttamat tuhot ja niiden torjunta. Leikas, Päivi 2008. Helsingin kaupungin rakennusvirasto, katu- ja puisto-osasto. 62 s.

Värlökar – användning, skötsel och komposition. Lorentzon, Kenneth ja Wemblin, Mona 2006. Gröna fakta 5/2006.

Perennaopas. Luomanen, Jussi 2004. Rakennusvirasto, katu- ja puisto-osasto. 28 s.

Helsingin lehmukset. Mustiala, Virpi. 2003. Pohjoiset taajamapuut –tutkimuksen osaraportti. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2003:5 66 s.

Helsingin lehtipuut. Mustiala, Virpi 2005. Pohjoiset taajamapuut –tutkimuksen osaraportti. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2005: 06. 87 s.

Ammattilaisten kokemuksia yleisimpien lehtipuiden käytöstä ja käyttökelpoisuudesta kaupungissa. Mäkinen, Kirsi 2008. Metsäekologian laitos, luonnos 2.9.2008. 18 s.

Katuvihreä – opas suunnitteluun, rakentamiseen ja hoitoon. Männistö, Aki 1999. Suomen kuntatekniikan yhdistys ry, julkaisu 20. 89 s.

Lehtipuiden taimilaatuvaatimukset. Männistö, Aki (toim.) 2001. Viherympäristöliiton julkaisu 22.

Katu- ja puisto-osaston hallinnassa olevien arvoympäristöjen määrittely ja toimintaohjeet. Perälä, Tiina ym. 2008. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2008:8/Katu- ja puisto-osasto. 62 s.

Kantavan kasvualustan kasvuominaisuudet katuoloissa. Riikonen, Anu 2006. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2006: 5/Katu- ja puisto-osasto.

Viheralueiden puut & pensaat. Rätty, Ella 2009. Taimistoviljelijät ry. Puutarhaliiton julkaisu nro 353. 5. uudistettu ja laajennettu painos. 224 s.

Trees for urban planting: diversity, uniformity and common sense. Santamour, Frank 1990. Alliance, METRIA: 7: 57-66.

Helsingin kaupungin luonnonhoidon linjaus. Saukkonen, Tiina (toim.) 2007. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2007: 6.

Pensaiden menestyminen tiealueilla. Stenberg, Merja 1991. Tielaitoksen selvityksiä 61/1991. 82 s.

Helsingin puistojen kestävätkäunottaret. Tegel, Satu 2000. Helsingin kaupungin rakennusviraston viherosaston selvityksiä 2000:6. 112 s.

Koristeomenapuulajikkeita Helsingin kaupungin vihrealueilla. Temmes, Outi 2007. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2007: 16/Katu- ja puisto-osasto. 41 s.

Helsingin viheralueiden koristeomenapuulajikkeita. Temmes, Outi 2008. Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto, soveltavan biologian laitos. 81 s.

Kartoitus villikanien aiheuttamista tuhoista Hesperian ja Hakasalmen puistoissa sekä Leninipuistossa. Temmes, Outi 2008. Rakennusvirasto. 10 s.

Katu- ja puisto-osaston hankintastrategia. Torvinen, Osmo ym. 2009. Helsingin kaupungin rakennusvirasto. 21 s.

Viherrammattilaisen perennäkäsikirja. Tossavainen, Anne (toim.) 2006. Viherympäristöliiton julkaisu 34. 158 s.

Testatut käyttötaimet tulevat. Uimonen, Jyri 2007. Viherympäristö 1/2007: 53-54.

Suomessa viljellyt lehtikuuset (Larix), niiden taksonomia ja viljelyhistoria. Uusikivi, Tapio 2008. Pro Gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Bio- ja ympäristötieteen laitos. 187 s.

Kesät kuivuvat, talvet kastuvat. Vuori, Elina 2007. Puutarha & Kauppa 25-26/2007: 4-6.

Muut lähteet

Katu- ja puisto-osaston strategia 2012 (2.3.2006).

Kysely kasvilajien käytöstä (hoito- ja rakentamisperille). Yhteenvedo.

Sähköiset lähteet

Biodiversiteettisopimus

<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940078>

Eurooppalainen maisemayleissopimus

www.ymparisto.fi/luonnonsuojelu/maisemansuojelu-ja-hoito/eurooppalainen-maisemayleis-sopimus

FinE-kasvit

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/palvelutuotteet/fine>

Firenzen julistus

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=9392&lan=sv>

Hollanninjalavatauti

www.ymparisto.fi: Metsien tulokaslajit. 22.4.2004

Ilmastonmuutos

www.fmi.fi/ilmastonmuutos

Ruotsin E-kasvit

www.eplanta.com

Koivunkierrehetitauti

Kimmo, Krista 2008. Uusi koivun virustauti levinnyt jo koko maahan.

<http://www.forest.fi/smyforest/forest.nsf> 29.08.2008

Myrkylliset kasvit

www.hus.fi/myrkytystietokeskus

Rakennusviraston kanisivusto

www.hkr.hel.fi/villikanit

Ruotsalainen kasvitietokanta

Svensk Dendrologi -databas. Movium, Centum för stadens utemiljö.

Viheralueiden ylläpito

Helppohoitoinen viheralue. Viherympäristöliiton julkaisu nro 35, 2006. CD-rom.

Kuvaajaluettelo

- s. 6 Vladimir Pohtokari
- s. 8 Marli Masalin
- s. 11 Tomas Palmgren
- s. 14 oikea yläkulma: Vladimir Pohtokari
- s. 19 vasen yläkulma: Päivi Leikas
- s. 20 Vladimir Pohtokari
- s. 21 ylin kuva: Vladimir Pohtokari
- s. 28 ylempi kuva: Vladimir Pohtokari
alempi kuva: Mikko Koivistoinen
- s. 30 Olavi Niemi
- s. 36 Anu Lamminpää

Muut kuvat: Satu Tegel

HELSINGIN KAUPUNKI
RAKENNUSVIRASTO
PL 1500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

KUVAILULEHTI

Tekijä(t) Satu Tegel	
Julkaisun yhdyshenkilö rakennusvirastossa Satu Tegel	
Nimeke Kasvit ovat kaupungin vaatteet - Helsingin rakennettujen viheralueiden kasvien käytön linjaus	Mistä julkaisua saa (henkilö ja huone) Satu Tegel, h. 542
Sarjan nimeke Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut/Katu- ja puisto-osasto	
Sarjanumero 2009:11	Julkaisuaika Syyskuu 2009
Sivuja 45 s.	Liitteitä
ISBN 978-952-223-503-3	ISSN 1238-9579
Kieli koko teos suomi	Yhteenveto
Tiivistelmä <p>Helsingin rakennettujen viheralueiden kasvien käytön linjaus on tehty vastaamaan kasvien käytön taustaselvityksessä ("Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa") esiin nousseisiin kysymyksiin. Linjauksen tavoitteeseen on varmistaa, että rakennusvirasto pystyy kohtaamaan tiivistyvän kaupungin, ympäristön laatuvaatimusten ja muuttuvan ilmaston haasteet rakennettujen viheralueiden kasvillisuuden kannalta. Linjauksen tehtävä on myös kohottaa kasvillisuuden asemaa ja merkitystä Helsingin julkisessa kaupunkitilassa, auttaa vaalimaan Helsingin kasvien käytön rikasta perinnettä ja edelleen monipuolistuttaa sitä. Tavoitteena on myös edistää ekologisesti kestävästä istutettujen kasvien käyttöä.</p> <p>Helsingin rakennettujen viheralueiden kasvien käytön linjaus käsittelee rakennusviraston vastuulla olevien julkisten ulkotilojen eli puistojen, torien, aukoiden, katujen ja teiden istutettua kasvillisuutta: puita, pensaita, perennoja kukkasipuleita ja ryhmäruusuja.</p> <p>Linjauksessa esitetään rakennettujen viheralueiden kasvien käytölle viisi yleisperiaatetta, jotka ovat toistaiseksi voimassa. Nämä periaatteet ovat: Helsingin puistojen kasviperinteen ylläpitäminen ja kehittäminen, kasvillisuuden arvostuksen lisääminen päätöksenteossa, monimuotoisuuden ja ekologisen kestävyuden edistäminen, elämyksellisyyden ja kauneuden tavoittelminen ja laadukkuuteen, pitkäikäisyyteen ja ylläpidettävyyteen panostaminen. Lisäksi esitetään kasvillisuuden Helsinki-visio vuoteen 2050 ja toimenpidesuosittukset linjausten toteuttamiseksi.</p>	
Avainsanat puut, pensaat, perennat, kasvien käyttö, rakennetut viheralueet, puistot, Helsinki, Helsingin puistot	
UDK	

Kasvillisuuden Helsinki-visio 2050

Vuonna 2050 Helsinki mielletään elämykselliseksi kukkivaksi kaupungiksi. Kasvillisuuden painoarvo kaupunkirakenteen tärkeänä osana on ymmärretty.

Helsingin kaupunki on tunnettu viheralueidensa monipuolisesta, näyttävästä ja runsaasta kasvilajistosta, johon sisältyy myös Helsingin viheralueiden perinteistä tunnuslajistoa.

Kasvien käyttö Helsingissä ankkuroituu lännen ja idän kasvihistoriaan, on innovatiivista, monilajisuutta suosivaa ja ekologisesti ja ilmastollisesti kestävää - ei luontoa vastaan vaan yhdessä sen kanssa.

Valtakunnallisesti merkittävänä taimien käyttäjänä Helsinki on mukana kehittämässä taimistoalaa Suomessa. Istutettavat taimet ovat ilmastollisesti kestäviä, laadukkaita ja laji- ja lajikeaitoja.

